

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням Вченої ради ХДАЕУ

від 26 березня 2026 р., протокол №11

Введено в дію наказом ректора

від 26 березня 2026 р. №11/ОД

Юрій КИРИЛОВ

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

з Економіки та міжнародної економіки

для прийому на навчання для здобуття ступеня магістра на основі НРК6, НРК7

ВСТУП

Головним завданням фахового вступного випробування є виявлення у вступників рівня спеціальних знань і практичних навичок з комплексу загальнотеоретичних та фахових навчальних дисциплін.

Для вступників на навчання за освітнім ступенем «Магістр» за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини спеціалізація С1.01 Економіка Програма включає чотири дисципліни, які є складовими обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми «Економіка» - «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Економіка підприємства», «Міжнародна економіка».

Програма за кожною дисципліною складається з анотації, переліку тем, їх змісту та списку рекомендованих літературних джерел.

Програма фахового вступного випробування включає перелік питань до кожної теми з дисциплін, на основі яких формуються тестові завдання, що дає змогу вступнику заздалегідь підготуватися до тестування; критерії оцінювання результатів тестування.

При складанні фахового вступного випробування абітурієнти мають, відповідно до вимог Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність: 051 «Економіка», затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 р. № 1244, продемонструвати достатній рівень знань дисциплін загальної теоретичної та професійної підготовки.

Структура білету. Екзаменаційне завдання складається з 45 тестових завдань, правильне виконання яких дає змогу вступникові взяти участь у конкурсному відборі на спеціальність С1 Економіка за спеціалізацією С1.01 Економіка для здобуття освітнього ступеня «Магістр» на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст», здобутого освітнього ступеня «Бакалавр» та освітнього ступеня «Магістр» з інших спеціальностей. Серед них – 20 закритих тестів з блоку А (одновибіркові тести), 20 відкритих тестів з блоку Б (багатовибіркові тести) та 5 завдань блоку В (практичні завдання)

Порядок проведення фахового вступного іспиту:

1. Тривалість проведення фахового вступного випробування он-лайн – 120 хв.

2. Під час проведення фахового вступного випробування не дозволяється користуватися електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками, періодичними виданнями та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії.

3. Під час фахового вступного випробування слід користуватися ручкою з синіми чорнилами.

4. Оцінювання результатів фахового вступного випробування проводиться за визначеними критеріями.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Мікроекономіка»

Анотація

Метою викладання навчальної дисципліни є формування ринково орієнтованого економічного світогляду, знань і компетентностей щодо закономірностей поведінки економічних суб'єктів та економічних процесів на мікрорівні.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни оволодіння студентами інструментарієм мікроекономічного аналізу і прийняття оптимальних рішень, здійснення економічного вибору з точки зору домогосподарства, фірми, держави в умовах обмеженості ресурсів і альтернативних можливостей їх використання.

Перелік тем

№	Назва теми
1	Предмет і метод мікроекономіки
2	Теорія поведінки споживача
3	Попит і пропозиція, їх взаємодія
4	Теорія еластичності попиту і пропозиції
5	Фірма як суб'єкт ринкових відносин
6	Мікроекономічна модель фірми
7	Витрати і результати виробництва
8	Ринок досконалої конкуренції
9	Монопольний ринок
10	Олігополія
11	Монополістична конкуренція
12	Загальна характеристика факторних ринків. Ринок праці
13	Ринок капіталу. Ринок землі
14	Загальна рівновага конкурентних ринків
15	Функції держави у ринковій економіці

Зміст за темами

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Еволюція мікроекономіки як окремого розділу економічної теорії.

Мікроекономіка – розділ економічної теорії, що досліджує економічні процеси на рівні окремих господарюючих суб'єктів. Багатоаспектність теоретичного аналізу економічних систем. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин.

Предмет курсу, особливості мікросистеми. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні. Домогосподарство. Ділова одиниця – фірма. Держава як регулюючий орган.

Методологія мікроекономіки: загальнонаукові методи, граничний аналіз, моделювання (графічне, аналітичне, табличне).

Нормативна і позитивна мікроекономіка. Мета, функції мікроекономіки. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами.

Тема 2. Теорія поведінки споживача

Потреби, види потреб. Благо, економічні блага.

Поняття корисності. Функція залежності між кількістю спожитого продукту та корисністю. Сукупна та гранична корисність. Закон спадної граничної корисності блага (перший закон Госсена).

Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін продукту. Сутність раціональної поведінки споживача та поняття “рівновага споживача”. Другий закон Госсена. Еквімаржинальний принцип досягнення раціонального вибору та рівновага споживача.

Вибір споживача з ординалістських позицій. Припущення щодо вподобань споживача. Здатність споживача до ранжування альтернатив.

Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві

байдужості (індиферентності) та їх властивості. Окремі випадки конфігурації кривих байдужості. Гранична норма заміщення благ. Вплив динаміки норми заміщення на форму кривої індиферентності. Карта індиферентності. Графічна інтерпретація взаємозаміщення та взаємодоповнення.

Бюджетні обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія. Поняття «нахилу бюджетної лінії». Визначення нахилу бюджетної лінії та вплив на нього динаміки цін на блага. Вплив зміни доходу споживача на розміщення бюджетної лінії та процес споживання. Модель рівноваги споживача. Внутрішня і кутова рівновага. Рівняння рівноваги в ординалістській теорії.

Вплив зміни доходу споживача на його поведінку. Графічний аналіз, побудова лінії «дохід-споживання». Нахил лінії як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття «повноцінних» та «неповноцінних» благ. Крива Енгеля. Закони Енгеля.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Побудова лінії «ціна-споживання». Лінія індивідуального попиту споживача. Складові зміни загального обсягу попиту: ефект доходу та ефект заміщення. Одно- та різноспрямований вплив ефектів (за Слуцьким, за Хіксом). Парадокс Гіффена.

Утворення «надлишку споживача» в результаті перевищення корисності товарів. Сукупний надлишок споживачів і формування ринкового попиту.

Тема 3. Попит і пропозиція, їх взаємодія

Поняття «попит». Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача. Функція попиту. Цінові та нецінові детермінанти попиту, графічна ілюстрація.

Поняття «пропозиція». Закон пропозиції. Функція пропозиції. Аналіз змін пропозиції та величини пропозиції, графічне пояснення.

Взаємодія попиту та пропозиції. Ринковий механізм встановлення рівноважної ціни та кількості продукту. Рівновага в короткостроковому та довгостроковому періоді. Практичне застосування аналізу рівноваги (встановлення мінімуму заробітної плати, стелі цін, податків, квот).

Тема 4. Теорія еластичності попиту і пропозиції

Еластичність попиту, її визначники. Концепції еластичності попиту (еластичність за ціною даного блага, за доходом, за ціною пов'язаного продукту). Залежність доходу продавця і цінової еластичності попиту.

Еластичність пропозиції, її чинники та види (еластичність за ціною блага, за цінами факторів виробництва).

Практичне значення концепції еластичності.

Тема 5. Фірма як суб'єкт ринкових відносин

Економічна природа фірми. Мета та місія фірми.

Правові сторони організації фірми. Основні типи фірми, зорієнтовані на одержання прибутку.

Класифікація фірм в залежності від форм власності. Переваги та недоліки.

Малий, середній та великий бізнес. Нові форми підприємницької діяльності.

Тема 6. Мікроекономічна модель фірми

Мотивація поведінки фірми. Основні питання, що їх вирішує підприємство: що виробляти? як виробляти? для кого виробляти? Часові періоди у функціонуванні підприємства. Поняття оптимального та рівноважного стану підприємства.

Фактори виробництва, їх групування. Поняття та параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт.

Виробнича функція з одним змінним фактором та її графічне відображення. Правило спадної продуктивності змінного фактору виробництва. Умови розширення та згорання виробництва.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Ізокванта. Карта ізоквант. Взаємозамінюваність факторів виробництва. Гранична норма технологічного заміщення. Еластичність заміщення.

Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Незмінна, спадна та зростаюча віддача від масштабу. Еластичність масштабу та її взаємозв'язок з еластичністю виробництва.

Визначення оптимальної комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат та максимізації випуску. Ізокоста. Карта ізокост. Поєднання

графіку однакового продукту (ізокванти) та однакових витрат (ізокости). Рівновага виробника: графічний, алгебраїчний та економічний підхід. Розширення виробництва у коротко- та довгостроковому періоді.

Тема 7. Витрати і результати виробництва

Основні наукові теорії про цілі фірми.

Економічні та бухгалтерські витрати. Поняття альтернативних витрат. Явні та неявні витрати.

Витрати у короткостроковому періоді. Постійні та змінні витрати. Характер зміни витрат у короткостроковому періоді. Закон зростаючих граничних витрат (закон зниження дохідності). Криві короткострокових витрат, зв'язок між кривим загальних, середніх та граничних короткострокових витрат.

Витрати у довгостроковому періоді. Еластичність факторів виробництва у довгостроковому періоді. Загальні, середні та граничні довгострокові витрати. Криві довгострокових витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

Суть і види прибутку. Бухгалтерський, економічний та нормальний прибуток. Показники рівня прибутковості. Методика обчислення бухгалтерського та економічного прибутку.

Тема 8. Ринок досконалої конкуренції

Ознаки та умови досконалої конкуренції. Кількість фірм, характеристика продукту, умови вступу до галузі та доступність інформації.

Ринковий попит на продукцію за досконалої конкуренції.

Ринкова поведінка фірми за досконалої конкуренції. Визначення оптимального обсягу випуску: два підходи. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді. Графічна ілюстрація.

Ринок досконалої конкуренції у довгостроковому періоді. Звуження мотивації діяльності підприємства. Рухомість ринкового попиту й пропозиції. Пропозиція фірми в довгостроковому періоді. Рівновага підприємства, галузі, ринку, механізм її підтримки.

Ефективність ринку досконалої конкуренції.

Тема 9. Монопольний ринок

Модель «чистої монополії», її ознаки. Поняття «ринкова влада». Характеристики продукту на ринку за чистої монополії. Економічні, правові, адміністративні бар'єри до вступу в галузь. Джерела монополізму. Види монополій.

Визначення ціни та обсягу виробництва монополістом. Крива попиту монополіста. Вплив на поведінку монополіста еластичності попиту. Пропозиція монополіста та її формування. Цінова диференціація та дискримінація. Рівновага фірми-монополіста у довгостроковому періоді. Досягнення та утримання ринкової влади.

Аналіз поведінки реальних монополій. Економічні наслідки монополізації галузі. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків. Державне регулювання монополії, антимонопольна політика.

Тема 10. Олігополія

Поняття «олігополії». Характеристики олігопольного ринку. Взаємозалежність фірм-олігополістів. Однорідність або диференційованість продукту. Бар'єри для вступу до галузі. Асиметричність ринкової влади олігополістів.

Моделі олігополії. Олігополістична взаємозалежність і еволюція способу дій учасника ринку. Ринкові лідери та аутсайдери. Модель дуополії Курно та Бертрана як відображення ринкової поведінки початківця. Моделювання поведінки олігополістів за функціями їх реакції на ринкові зміни. Стратегія постійного співвідношення цін. Теорія ігор в моделюванні олігополії.

Цінові війни. Таємні змови, мовчазні згоди та легальні угоди. Картелі. Нецінова конкуренція.

Оцінка олігополістичного ринку. Ефективність олігополії у порівнянні з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання олігополії.

Тема 11. Монополістична конкуренція

Ознаки і поширення монополістичної конкуренції. Умови вступу до галузі. Нецінова конкуренція. Спосіб дій монополістичного конкурента.

Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Визначення оптимального обсягу виробництва та ціни. Умова досягнення та підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Суть та передумови нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив рекламної діяльності на обсяг виторгу та продаж.

Тема 12. Загальна характеристика факторних ринків. Ринок праці

Ринки факторів виробництва: структура та економічні функції. Попит на продукт та попит на фактори виробництва. Граничний продукт виробничого ресурсу.

Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит.

Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Зміни величини попиту та зміни попиту. Еластичність попиту.

Монопольний похідний попит. Функція монопольного похідного попиту.

Структура ринків факторів виробництва та досягнення рівноваги. Конкурентні ринки факторів виробництва. Монопсонічна та монопольна влада на ринках ресурсів.

Порівняння граничного виторгу та граничних витрат при залученні одного фактору виробництва. Вартісний граничний продукт та ціна фактора.

Праця як фактор виробництва. Мобільність праці. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Граничний дохід виробника від найму праці. Обґрунтування рішення про найм. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Рішення працівника щодо праці та відпочинку: інструментарій ординалістської теорії. Ринкова пропозиція праці. Диференціація заробітної плати. Рівновага на ринку праці.

Попит монополії на працю та монопольна рівновага. Прийняття рішення про найм на моносонічному ринку.

Контроль профспілок над пропозицією праці, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння монополія та визначення рівня заробітної плати. Дискримінація на ринку праці.

Тема 13. Ринок капіталу. Ринок землі

Види ринків капіталу. Капітал як ресурс тривалого використання. Форми капіталу. Валові і чисті інвестиції. Рух капіталу та капітальні фонди. Норма прибутку.

Поняття вибору у часі. Споживання та інвестиції. Уподобання у часі. Більша привабливість споживання теперішніх благ. Побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішнім та майбутнім періодами. Оптимальний вибір.

Поняття дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.

Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

Особливості землі як фактору виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Фактори впливу на попит на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Тема 14. Загальна рівновага конкурентних ринків

Часткова та загальна рівновага. Етапи аналізу загальної рівноваги. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса.

Необхідність і вигоди ринкового обміну. Поняття граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето-ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.

Розподіл виробничих ресурсів. Діаграма Еджворта. Крива виробничих

контрактів. Рівновага виробника на конкурентному ринку факторів виробництва. Крива виробничих можливостей та ефективність випуску. Парето-оптимальний розподіл ресурсів. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків. Причини обмеженості ринкового регулювання. Оптимум та квазіоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Тема 15. Функції держави у ринковій економіці

Роль держави в ринковій економіці: причини втручання в економічні процеси. Функції держави.

Поняття громадських благ. Властивості громадських благ. Попит на громадські блага та їх ефективний обсяг. Забезпечення громадськими благами: можливості ринку та держави.

Основи теорії суспільного вибору.

Поняття про зовнішні ефекти. Суспільні та приватні вигоди (витрати). Шляхи коригування неспроможності ринку: податки та субсидії. Теорема Коуза. Зовнішні ефекти та права власності.

Список рекомендованої літератури

1. Задоя А. О., Задоя О. А. Мікроекономіка : навч. посіб. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 148 с.
2. Каменева Н. М., Косич М. В., Александрова О. Ю. та ін. Мікроекономіка : навч. посіб. Харків : Український державний університет залізничного транспорту, 2022. 305 с.
3. Абрамов Ф. В., Архієреєв С. І., Губанова Н. Н. та ін. Мікроекономіка і основи бізнесу : навч. посіб. Харків : НТУ «ХП», 2023.
4. Базілінська О. Я., Мініна О. В. Мікроекономіка : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 352 с.

5. Дунська А. Р., Жалдак Г. П. Мікроекономіка : навчально-методичний комплекс дисципліни : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 67 с.
6. Varian H. R. Intermediate Microeconomics: A Modern Approach. 10th ed. New York : W. W. Norton & Company, 2021.
7. Perloff J. M. Microeconomics. 9th ed. Boston : Pearson, 2022.
8. Acemoglu D., Laibson D., List J. Microeconomics. 3rd ed. London : Pearson Education, 2022.
9. Mankiw N. G. Principles of Economics. 9th ed. Boston : Cengage Learning, 2021.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України : офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Національний банк України : статистика та аналітичні матеріали. URL: <https://bank.gov.ua>
4. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
5. Світовий банк (World Bank Open Data). URL: <https://data.worldbank.org>
6. OECD Data : статистична база Організації економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://data.oecd.org>
7. Сайт Верховної Ради України URL: <http://www.rada.gov.ua>.
8. Сайт Міжнародного валютного фонду URL: <http://www.imf.org> .

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МАКРОЕКОНОМІКА»

Дисципліна «Макроекономіка» спрямована на вивчення основних положень сучасних макроекономічних теорій, механізмів функціонування ринкової економіки та інструментів макроекономічної політики, що використовуються для регулювання

економічних процесів на національному рівні. У межах дисципліни розглядаються також методи вимірювання результатів економічної діяльності країни та аналіз динаміки обсягів національного виробництва.

Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів системи теоретичних знань із макроекономіки, які відображають сукупні результати економічної діяльності держави, а також засвоєння теоретичних основ і інструментарію ринкового та державного регулювання національної економіки.

Основними завданнями навчальної дисципліни є висвітлення ролі макроекономічної науки у суспільстві, формування у здобувачів розуміння її основних понять і категорій, опанування знань про ключові індикатори макроекономічного розвитку та моделі макроекономічних взаємозв'язків. Крім того, дисципліна передбачає вивчення умов формування макроекономічної рівноваги, причин і наслідків її порушення, а також ознайомлення з методами та інструментами ринкового і державного регулювання економіки.

Перелік тем дисципліни «Макроекономіка»

№ п/п	Назва теми
1.	Вступ до макроекономіки. Макроекономіка як наука.
2.	Макроекономічні показники в системі національних рахунків.
3.	Сукупний попит і пропозиція
4.	Ринок праці і безробіття.
5.	Інфляційний механізм.
6.	Споживання, інвестиції та ВВП
7.	Економічні цикли
8.	Економічна динаміка і економічне зростання.
9.	Фіскальна політика в макроекономічному регулюванні.
10.	Державний бюджет, державний борг та управління ними.
11.	Грошовий ринок і банківська система
12.	Монетарна політика.
13.	Модель IS-LM як теорія сукупного попиту у закритій економіці.
14.	Механізм зовнішньоекономічної діяльності. Валютні курси і платіжний баланс

15.	Зовнішньоторговельна діяльність і макрополітика у відкритій економіці
16.	Сучасні макроекономічні моделі та новий кейнсіанський підхід

Зміст за темами

Тема 1. Вступ до макроекономіки. Макроекономіка як наука

Місце макроекономіки в системі економічних наук. Суперечність між суспільними потребами і економічними ресурсами — головна проблема макроекономіки. Зростання ефективності економіки як головне завдання макроекономіки.

Об'єкт та предмет макроекономіки. Економічна система як об'єкт макроекономіки. Суб'єкти змішаної економіки. Механізм функціонування економіки як предмет макроекономіки. Позитивна та нормативна функції макроекономіки. Макроекономіка та економічна політика.

Методи макроекономіки. Припущення, екзогенні та ендегенні змінні макроекономічних моделей. Запаси і потоки як два види кількісних змінних.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки.

Основні макроекономічні показники. Валовий випуск та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Валовий національний дохід та валовий національний дохід наявний. Особистий та після податковий дохід. Макроекономічні показники на чистій основі. Аналіз ВВП України.

Номінальний та реальний ВВП. Темп росту та темп приросту реального ВВП. Індекси цін. Інфлювання та дефлювання ВВП. Аналіз даних Держстату.

Тема 3. Сукупний попит і пропозиція

Економічний кругообіг в умовах чистого ринку. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і підприємствами на ринку ресурсів. Взаємодія між домогосподарствами і підприємствами на ринку продуктів.

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від однотоварного попиту. Крива сукупного попиту. Цінові фактори сукупного попиту. Нецінові фактори сукупного попиту та їх вплив на його криву.

Сукупна пропозиція. Сутність сукупної пропозиції. Класична модель сукупної пропозиції. Кейнсіанська модель сукупної пропозиції. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Нецінові фактори сукупної пропозиції та їх вплив на її криву.

Сукупний попит - сукупна пропозиція як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова та короткострокова рівновага. Збурення сукупного попиту та механізм відновлення рівноваги. Збурення сукупної пропозиції та механізм відновлення рівноваги.

Тема 4. Ринок праці і безробіття

Ринок праці та механізм його функціонування. Попит, пропозиція і ціна на ринку праці. Класична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Теорія гнучкого ринку праці.

Зайнятість та безробіття. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне. Повна зайнятість, природне безробіття та потенційний ВВП. Закон Оукена та втрати економіки від циклічного безробіття. Аналіз даних Державної служби статистики.

NAIRU (Non-Accelerating Inflation Rate of Unemployment) як стан рівноваги на ринку праці. Гістерезис безробіття: довгострокові наслідки і підвищення природного рівня.

Dual labor market (подвійний ринок праці) як концепція функціонування ринку праці на основі двох відносно відокремлених секторів зайнятості: первинного та вторинного.

Державна політика зайнятості населення. Стимулювальна політика як метод зменшення безробіття та її інфляційні наслідки. Крива Філіпса. Державні програми сприяння зайнятості.

Економічна нерівність та політика соціального захисту населення. Крива Лоренця. Бідність та прожитковий мінімум. Державна система соціального захисту населення: соціальні гарантії, соціальна допомога, соціальне страхування.

Тема 5. Інфляційний механізм

Інфляція та її наслідки. Темп інфляції та його обчислення. Види інфляції. Інфляція попиту та інфляція витрат, передбачувана та непередбачувана інфляція. Стагфляція. Основні соціально-економічні наслідки інфляції. Інфляційне таргетування. Очікування інфляції. Крива Філіпса з очікуваннями.

Тема 6. Споживання, інвестиції та ВВП

Сукупні видатки і рівноважний ВВП. Визначення рівноважного ВВП на основі методу «видатки0 випуск», Фактичні та заплановані видатки. Модель «кейнсіанський хрест». Визначення рівноважного ВВП за методом «вилучення-ін'єкції». Система вилучень та ін'єкцій в економічному кругообігу. «Заощадження-інвестиції» як спрощена модель економічної рівноваги. Заплановані та незаплановані інвестиції.

Сукупні видатки і потенційний ВВП. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту сукупних видатків. Графічна та математична інтерпретація рецесійного розриву. Інфляційний розрив як наслідок надмірних сукупних видатків. Графічна та математична інтерпретація інфляційного розриву.

Споживання як функція післяподаткового доходу. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання та чинники, які на нього впливають. Поведінкові фактори. Обмежена раціональність. Очікування економічних агентів.

Роль інвестицій в економіці. Чинники інвестиційного попиту. Відсоткова ставка і чиста прибутковість інвестицій. Крива сукупного попиту на інвестиції. Чинники автономних інвестицій та їх вплив на криву інвестиційного попиту. Мультиплікатор інвестицій. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікативна зміна реального ВВП.

Тема 7. Економічні цикли

Циклічність як форма економічного розвитку. Сутність та структура економічного циклу. Види економічних циклів. Причини циклічних коливань. Індикатори циклічних коливань.

Кейнсіанська теорія як теоретична база державного регулювання економіки, передумови її виникнення. Основні положення кейнсіанської теорії. Держава в економічному кругообігу. Модель економічного кругообігу в умовах змішаної економіки. Відносини держави з іншими суб'єктами економічного кругообігу. Вплив держави на економічний кругообіг.

Вплив держави на економічну рівновагу. Державні та національні заощадження.

Тема 8. Економічна динаміка і економічне зростання

Фактори економічного зростання. Виробнича функція. Внесок окремих факторів у економічне зростання. Залишок Солоу.

Економічне зростання на основі моделі AD-AS і кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Солоу. «Золоте правило» нагромадження як критерій максимізації рівня споживання. Вплив приросту населення на економічне зростання. Вплив технічного прогресу на економічне зростання. Висновки моделі Солоу.

Тема 9. Фіскальна політика в макроекономічному регулюванні

Фіскальна політика, її сутність, види. Стимулювальна та стримуюча фіскальна політика. Граничний коефіцієнт податків і складний мультиплікатор видатків. Мультиплікатор податків. Мультиплікативний вплив державних закупівель і чистих податків на реальний ВВП. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Автоматична

фіскальна політика. Автоматичні чисті податки як вмонтовані стабілізатори. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Ефект гальмування автоматичної фіскальної політики та необхідність її доповнення дискреційною політикою. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки стимулювальної податкової політики для державного бюджету. Крива Лаффера.

Тема 10. Державний бюджет, державний борг та управління ними

Фіскальна політика та державний бюджет. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет. Фактичне, потенційне та циклічне бюджетне сальдо. Суперечність між стабілізаційною та бюджетною функціями фіскальної політики. Концепції збалансування державного бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Державний борг та ефекти витіснення. Емісійне фінансування бюджетного дефіциту та інфляція.

Тема 11. Грошовий ринок і банківська система

Механізм функціонування грошового ринку. Грошова пропозиція та грошові агрегати. Графік грошової пропозиції. Попит на гроші для угод, попит на гроші як активи та їх графічна інтерпретація. Модель грошового ринку. Порушення та відновлення рівноваги на грошовому ринку. Банківська система та грошова пропозиція. Основні функції комерційних банків. Банківський механізм розширення грошової пропозиції на основі депозитного мультиплікатора. Грошова пропозиція з урахуванням депозитних та готівкових грошей. Грошовий мультиплікатор і грошова пропозиція.

Тема 12. Монетарна політика

Грошово-кредитне регулювання економіки. Монетаристська теорія як теоретична база монетарної політики. Кількісне рівняння як концептуальна основа монетаристської теорії. Передатний механізм монетарної політики. Основні методи монетарної політики. Вплив грошей, антиінфляційна функція.

Правило Тейлора (Taylor rule) як макроекономічне правило встановлення центральним банком номінальної відсоткової ставки. Кількісне пом'якшення

(Quantitative Easing, QE) як нетрадиційний інструмент монетарної політики центрального банку в умовах економічної кризи або низьких процентних ставок. Фінансові бульбашки. Банківські кризи. Макропруденційна політика. Роль центральних банків.

Тема 13. Модель IS-LM як теорія сукупного попиту у закритій економіці

Модель IS-LM як імітація одночасної рівноваги на товарному та грошовому ринках. Обґрунтування кривої IS та її рівняння. Обґрунтування кривої LM та її рівняння. Модель IS-LM як аналітичний засіб макроекономічної політики.

Тема 14. Механізм зовнішньоекономічної діяльності.

Валютні курси і платіжний баланс

Платіжний баланс. Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій та його зміст. Сутність та роль автономної статті «Помилки та упущення». Резервні активи як регулятивна стаття платіжного балансу. Модель платіжного балансу.

Валютний курс. Форми котирування валютного курсу. Види валютного курсу залежно від режиму його формування. Односторонній та багатосторонній валютний курс. Номінальний та реальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Попит і пропозиція як чинники валютного курсу. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Валютні системи в розвитку.

Тема 15. Зовнішньоторговельна діяльність і макрополітика у відкритій економіці

Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Економічна рівновага в умовах відкритої економіки. Чистий експорт як компонент сукупних видатків. Гранична схильність до імпорту та складний мультиплікатор. Вплив чистого експорту на ВВП. Макроекономіка глобалізації. Глобальні ланцюги вартості. Міжнародні фінансові потоки. Валютні кризи.

Тема 16. Сучасні макроекономічні моделі та новий кейнсіанський підхід

Модель DSGE. Новий кейнсіанський синтез. Правило Тейлора. Раціональні очікування. Модель Mundell-Fleming. Валютні режими. Валютні кризи.

Список рекомендованої літератури

1. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Ю. М. Петрушенко Макроекономіка: підручник / М. І. Макаренко, Т. – 2-ге вид., переробл. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 307 с.
2. Радіонова І. Ф., Котенок Д. М. Макроекономіка : навчальний посібник. Київ : КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2025. 335 с.
3. Тульчинська С. О., Костюнік О. В., Солосіч О. С. Макроекономіка : практикум : навчальний посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 120 с.
4. Гронтковська Г. Е., Косік А. Ф. Макроекономіка : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 672 с.
5. Панчишин С. М., Островерха П. І. Макроекономіка : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 256 с.
6. Макроекономіка: Практикум [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спец. за спеціальностями 051 «Економіка», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад. С. О. Тульчинська, Н. М. Покровська. – Електронні текстові дані (1 файл: 4,5 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. – 154 с.
7. Mankiw N. G. Macroeconomics. 11th ed. New York : Worth Publishers, 2022. 557 p.
8. Blanchard O., Johnson D. Macroeconomics. 8th ed. Harlow : Pearson Education Limited, 2023. 656 p.
9. Acemoglu D., Laibson D., List J. Macroeconomics. **3rd** ed. Harlow : Pearson Education Limited, 2022. 624 p.
10. Jones C. I. Macroeconomics. 6th ed. New York : W. W. Norton & Company, 2024. 560 p.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. Методологічні положення системи національних рахунків. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>.
2. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства. Аналітичні матеріали з економічного розвитку. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> .
3. Державна служба зайнятості України. Аналітичні звіти. URL: <https://dcz.gov.ua/>.
4. Національний банк України. Основи монетарної політики. URL: <https://bank.gov.ua>.
5. Національний банк України. Інфляційний звіт (поточні випуски). URL: <https://bank.gov.ua>.
6. Національний банк України. Засади грошово-кредитної політики. URL: <https://bank.gov.ua>.
7. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. URL: <https://bank.gov.ua>.
8. Міністерство фінансів України. Бюджетна декларація. URL: <https://mof.gov.ua/uk>.
9. Рахункова палата України. Аналітичні звіти. URL: <https://rp.gov.ua/home/> .
10. Інститут економіки та прогнозування НАН України. Аналітичні доповіді. URL: <http://ief.org.ua>.
11. Національна академія наук України. Сталий розвиток: виклики для України. URL: <https://www.nas.gov.ua/> .
12. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Стратегічні документи. URL: <https://mepr.gov.ua/> .
13. Національний банк України. Платіжний баланс України. URL: <https://bank.gov.ua>.
14. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Аналітика зовнішньоекономічної діяльності. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

15. Національний банк України. Макроекономічні та фінансові огляди.
URL: <https://bank.gov.ua>.

16. Рада національної безпеки і оборони України. Аналітичні матеріали з економічної безпеки. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/> .

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Анотація

Дисципліна «Економіка підприємства» **вивчає** процеси господарської діяльності підприємства як суб'єкта господарювання та первинної ланки національної економіки.

Основна **мета** дисципліни – формування теоретичних знань з основних розділів і тем економіки підприємства, розвиток навичок щодо організації та досягнення високої результативності господарювання підприємства як первинної господарської ланки економіки, формування у здобувачів здатності виконувати комплексні економічні розрахунки для ефективного здійснення господарської діяльності на рівні підприємств та організацій.

Завдання даної дисципліни - слугувати базою для накопичення майбутніми фахівцями знань, навичок та умінь з інших економічних дисциплін, формувати глибоке розуміння господарських процесів, що відбуваються у виробничо-комерційних системах сучасних підприємств.

Перелік тем дисципліни «Економіка підприємства»

№ п/п	Назва теми
1.	Теорії підприємств і основи підприємництва
2.	Види підприємств, їх організаційно-правові форми
3.	Зовнішнє середовище господарювання підприємства
4.	Структура та управління підприємством
5.	Ринок і продукція
6.	Планування діяльності підприємства
7.	Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці
8.	Капітал підприємства
9.	Інвестиційні ресурси
10.	Інноваційні процеси
11.	Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства
12.	Організація виробництва та забезпечення якості продукції

13.	Витрати на виробництво і реалізацію продукції
14.	Фінансово-економічні результати діяльності підприємства
15.	Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація
16.	Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Зміст за темами

Тема 1. Теорії підприємств і основи підприємництва

Поняття підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства. Установчі документи. Теорії і моделі підприємства. Законодавча база діяльності підприємств в Україні.

Поняття підприємництва. Передумови становлення і розвитку підприємництва. Форми підприємництва. Моделі підприємництва. Форми співпраці у підприємницькій діяльності. Господарський договір, його розділи. Адміністративно-господарські санкції. Суб'єкти, типи і види міжнародного бізнесу.

Тема 2. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Критерії класифікації підприємств. Види підприємств за Господарським кодексом України (за формою власності, за способом утворення, за правовим статусом та формою господарювання). Поняття реорганізації підприємства. Класифікація підприємств за видами економічної діяльності та розміром.

Поділ підприємств за типом виробництва, глибиною виробництва, широтою асортименту продукції, просторово-структурними ознаками.

Поняття та види об'єднань підприємств. Кооперація та концентрація підприємств.

Тема 3. Зовнішнє середовище господарювання підприємства

Поняття ринку. Функції ринкової системи. Поняття та складові інфраструктури ринку. Мікросередовище та макросередовище підприємства: поняття та складові.

Тема 4. Структура та управління підприємством

Виробнича, загальна та організаційна структура підприємства. Функції та методи управління. Поняття та типи організаційної структури управління. Особливості вибору організаційної структури управління підприємством.

Тема 5. Ринок і продукція

Види та методика визначення обсягу продукції підприємства. Валова, товарна, чиста, нормативно-чиста та реалізована продукція. Виробнича програма, номенклатура, асортимент підприємства. Поняття та види ціни продукції. Матеріально-технічне забезпечення підприємства. Поняття та мета маркетингу. Складові збутової політики підприємства. Маркетинговий комплекс підприємства.

Тема 6. Планування діяльності підприємства

Функції держави щодо регулювання економіки. Складові державної економічної політики. Засоби державного регулювання господарської діяльності. Поняття, об'єкти, суб'єкти прогнозування. Методи прогнозування: метод експертних оцінок, метод складання сценаріїв, метод екстраполяції трендів. Поняття та принципи планування господарської діяльності. Поняття, методи та принципи стратегічного планування. Функції бізнес-планування. Типовий зміст бізнес-плану.

Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Поняття персоналу підприємства. Промислово-виробничий і непромисловий персонал підприємства. Робітники, службовці, спеціалісти, керівники. Класифікація персоналу за стажем роботи: постійні, тимчасові, сезонні працівники. Показники стану і руху персоналу. Показники рівня використання робочої сили. Види фондів робочого часу робітників (календарний, номінальний, явочний, ефективний). Види трудових норм, методи нормування витрат праці (хронометраж, фотохронометраж). Методи визначення оптимальної чисельності працівників: метод коригування базової чисельності, метод визначення чисельності на основі трудомісткості виробничої програми, нормативний метод.

Поняття та показники продуктивності праці (виробіток та трудомісткість). Фактори продуктивності праці. Поняття, теорії, функції мотивації праці. Методи мотивації праці. Елементи мотиваційного механізму. Поняття, види та функції заробітної плати. Державне регулювання заробітної плати (мінімальна заробітна плата, тарифна сітка, тарифні ставки, схема посадових окладів). Форми організації оплати праці (відрядна, погодинна). Системи відрядної форми організації праці (відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, непряма відрядна, акордна).

Системи погодинної форми оплати праці (проста погодинна система, погодинна-преміальна, погодинно-преміальна з нормованими завданнями). Показники рівня фонду оплати праці, рентабельність фонду оплати праці.

Тема 8. Капітал підприємства

Суть капіталу підприємства, форми капіталу підприємства (промисловий, торговельний і позиковий капітал). Класифікація капіталу підприємства: постійний і змінний капітал, основний і оборотний капітал, власний і позичений капітал. Основні і оборотні фонди підприємства.

Амортизація основних засобів. Способи нарахування амортизаційних відрахувань (метод рівномірного (прямолінійний метод) нарахування, кумулятивний метод, виробничий метод).

Види оцінювання основних засобів: первісна вартість, відновна вартість, повна вартість, залишкова вартість, ліквідаційна вартість, середньорічна вартість). Показники стану і руху основних засобів (коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт придатності основних засобів, коефіцієнт вибуття основних засобів, коефіцієнт введення основних засобів). Види зносу основних засобів (фізичний знос, моральний знос, форми морального зносу).

Показники ефективності використання основних засобів: фондодіддача, фондомісткість, фондоозброєність, фондорентабельність, термін окупності капіталовкладень, інтегральний показник ефективності використання основних засобів. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів. Сутність нематеріальних ресурсів та нематеріальних активів.

Поняття, елементи, структура оборотних коштів. Показники ефективності використання оборотних коштів.

Тема 9. Інвестиційні ресурси

Поняття інвестицій. Об'єкти, суб'єкти інвестиційної діяльності. Класифікація інвестицій: реальні та фінансові, прямі та портфельні інвестиції. Поняття капіталовкладень, структура капітальних вкладень, об'єкти, суб'єкти та джерела

капіталовкладень. Ефективність капіталовкладень. Термін окупності інвестицій. Чиста теперішня вартість.

Тема 10. Інноваційні процеси

Поняття та елементи інноваційних процесів. Науково-технічний прогрес. Форми НТП (еволюційна, революційна, науково-технічна революція). Напрями НТП. Результативність інноваційної діяльності підприємства. Грошовий потік інноваційного проекту. Форми внутрішньогосподарського ефекту інноваційних процесів (зміна продуктивності праці, зниження трудомісткості продукції, зниження собівартості продукції, зростання прибутку).

Тема 11. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства

Поняття техніко-технологічної бази. Її технічна та технологічна складова. Показники технічного рівня виробництва. Поняття технології. Напрямки розвитку ТТБ.

Виробнича потужність підприємства. Види виробничої потужності. Її чинники. Фонд робочого часу обладнання (календарний, номінальний, плановий ефективний, дійсний ефективний).

Методи планування виробничої потужності підприємства. Оцінка використання виробничої потужності (коефіцієнт екстенсивного використання обладнання, коефіцієнт інтенсивного використання обладнання, коефіцієнт використання виробничої потужності).

Підтримання та розвиток ТТБ. Показники технічної оснащеності праці. Показники рівня прогресивності технологій. Показники технічного рівня устаткування. Показники рівня механізації та автоматизації виробництва.

Тема 12. Організація виробництва та забезпечення якості продукції

Поняття виробничого процесу. Класифікація виробничих процесів: основні, проміжні та обслуговуючі; дискретні та безперервні; ручні, автоматизовані та автоматичні. Виробничий цикл. Тривалість технологічних операцій. Типи виробництва (одиничне, серійне, масове, дослідно-експериментальне). Методи

організації виробництва (непотоковий та поточковий). Концентрація виробництва. Критерії ефективності концентрації. Рівень концентрації, її показники. Комбінування виробництва. Показники рівня комбінування виробництва.

Спеціалізація виробництва. Види спеціалізації. Спеціалізація промисловості. Спеціалізація підприємства. Спеціалізація всередині підприємства. Показники рівня спеціалізації підприємства. Кооперування виробництва. Форми кооперування. Показники рівня кооперування.

Елементи виробничої та соціальної інфраструктури підприємства.

Тема 13. Витрати на виробництво і реалізацію продукції

Поняття витрат. Собівартість продукції (витрати основної операційної діяльності підприємства). Витрати іншої операційної діяльності. Витрати не операційної діяльності. Витрати надзвичайної діяльності.

Елементи витрат. Класифікація витрат, що входять до собівартості продукції, за калькуляційними статтями. Цехова, виробнича та повна собівартість продукції. Калькулювання собівартості.

Сутність та функції ціни. Класифікація цін. Структура ринкових договірних цін. Оптово-відпускна ціна. Методи ціноутворення.

Тема 14. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Фінансові результати як економічна категорія. Джерела та види доходів підприємства. Прибуток як економічна категорія, його функції та класифікація. Рентабельність інвестованих ресурсів, рентабельність продукції, рентабельність продажу, загальна рентабельність підприємства.

Методи та системи аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. Планування доходів підприємств. Етапи планування розподілу прибутку. Фінансовий стан підприємства та його показники (показники платоспроможності, показники фінансової стійкості, показники ділової активності).

Ефективність як економічний показник. Класифікація видів ефективності виробництва. Система показників економічної ефективності. Резерви росту

ефективності та досягнення високої конкурентоспроможності.

Тема 15. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація

Зовнішні та внутрішні чинники діяльності підприємств. Організаційні зміни на підприємствах. Еволюційна та революційна модель змін. Поняття реінжинірингу. Поняття бізнес-процесу. Структурний та кадровий підходи до організаційного розвитку.

Нові типи підприємств: мережеподібні, оболонкові, віртуальні, вертикальні, горизонтальні, едхократичні, партисипативні, гнучкі.

Трансформація, реструктуризація та реорганізація підприємства. Класифікація трансформацій підприємства за напрямками та видами, за цілями здійснення, за стратегічною спрямованістю. Санація як форма реструктуризації підприємства.

Тема 16. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Поняття економічної безпеки підприємства. Цілі економічної безпеки. Об'єкти виміру економічної безпеки. Техніко-технологічна, продуктова, інтелектуально-кадрова, політико-правова, інформаційна, фінансова, екологічна, силова, соціальна складові економічної безпеки підприємства. Схема організації економічної безпеки.

Антикризова діяльність. Індикатори та фактори кризових явищ. Стратегічна криза, криза прибутковості та криза ліквідності. Фази кризи.

Список рекомендованої літератури

1. Мазаракі, А. А. , Блакита, Г. В., Ситник, Г. В. та ін. Економіка підприємства [А. А. Мазаракі, Ред.]. Ч. 1. -3/ Державний торговельно-економічний університет. <https://doi.org/10.31617/p.knute.2022-175/>

2. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. д.е.н., професора Л.Г. Мельника. К.: Університетська книга, 2023. 874 с.

3. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.

4. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 767 с.
5. Економіка підприємства: підручник / [Л. Л. Лазебник та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Лазебник ; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2021. 425 с.
6. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2022. 596 с.
7. Економіка підприємництва: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. В. Фролової. Одеса: Бондаренко М.О. 2020. 708 с.
8. Шандова Н.В., Мєшкова-Кравченко Н.В., Латкіна С.А. Економіка підприємства: навч. посіб. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2021. 336 с.
9. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О.Болтянська.- Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.
10. Соломіна Г. В. Економіка підприємства : практикум. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 142 с.
11. Економіка підприємства: навч. посіб. / [Л. С. Шевченко, О. С. Марченко, О. А. Гриценко та ін.]; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 212 с.
12. Економіка підприємства. Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 073 «Менеджмент / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: О. В. Гук. – Електронні текстові дані (1 файл: 883,51 Кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 93 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/c11a771f-795c-428e-ad62-d105f3cde69e/content>.
13. Шевченко І., Дмитрієва О. Economics of Enterprise : course book for practical classes. 2022.

14. Ricketts M. The Economics of Business Enterprise: An Introduction to Economic Organisation and the Theory of the Firm. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2002. 448 p.
15. Sloman J., Garratt D., Guest J., Jones E. Economics for Business. 9th ed. Harlow : Pearson Education Limited, 2024. 656 p.
16. McConnell C. R., Brue S. L., Flynn S. M. Economics: Principles, Problems, and Policies. 22nd ed. New York : McGraw-Hill Education, 2021. 896 p.
17. Komlos J. Foundations of Real-World Economics: What Every Economics Student Needs to Know. 3rd ed. London : Routledge, 2023. 396 p.
18. Beugelsdijk S., Brakman S., Garretsen H., van Marrewijk C., Murtinu S. International Economics and Business: Nations and Firms in the Global Economy. Cambridge : Cambridge University Press, 2023. 600 p.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України URL <https://www.rada.gov.ua/news/zak>.
2. Сайт Державної служби статистики України URL: <http://ukrstat.gov.ua/>.
3. Сайт Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL : <https://mof.gov.ua/uk>.
6. Міністерства зайнятості та соціальної політики URL : <http://www.mlsp.gov.ua>.
7. Офіційний сайт наукового журналу «Економіка України». URL: <http://www.economukraine.com.ua/index.php>.
8. Офіційний сайт наукового журналу «Економіка АПК». URL: <http://eapk.org.ua/>.
9. Офіційний сайт Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України. URL: <http://ief.org.ua> .

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Анотація

Дисципліна «Міжнародна економіка» **вивчає** сутність, структуру, механізм функціонування та класифікацію суб'єктів міжнародної економічної взаємодії.

Метою викладання дисципліни є формування теоретичних знань, умінь та практичних навичок у галузі міжнародної економіки, форм, методів та механізмів реалізації міжнародних економічних відносин.

Завданням дисципліни є навчити майбутніх фахівців механізму регулювання міжнародної економічної діяльності, інструментам дослідження закордонних ринків з метою їх вибору, способам виходу на зовнішні ринки, особливостям міжнародної товарної та цінової політики, засвоїти основні методичні засади міжнародної контрактної діяльності, міжнародних розрахунків, специфіки валютного, митного та податкового регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Перелік тем дисципліни «Міжнародна економіка»

№ п/п	Назва теми
1.	Загальнометодологічні підходи до аналізу в міжнародній економіці.
2.	Світове господарство та міжнародна економіка
3.	Міжнародна економічна діяльність
4.	Вплив сировинних ресурсів на міжнародну економічну діяльність
5.	Міжнародна торгівля
6.	Світовий ринок товарів та послуг
7.	Міжнародна міграція робочої сили
8.	Міжнародна економічна інтеграція
9.	Інтеграційні процеси в Європейському Союзі
10.	Світова валютна система
11.	Міжнародні розрахунки і платіжний баланс
12.	Міжнародний кредит
13.	Світовий освітньо-науковий простір

Зміст за темами

Тема 1. Загальнометодологічні підходи до аналізу в міжнародній економіці.

У темі розглядаються теоретико-методологічні засади дослідження міжнародних економічних процесів. Аналізуються основні методи наукового пізнання, що застосовуються у міжнародній економіці, зокрема системний, порівняльний, статистичний та економіко-математичний аналіз. Розкриваються принципи вивчення глобальних економічних процесів, взаємозалежності національних економік та закономірностей розвитку світового господарства.

Тема 2. Світове господарство та міжнародна економіка

Тема присвячена дослідженню сутності, структури та етапів формування світового господарства. Розглядаються основні суб'єкти та елементи міжнародної економічної системи, а також закономірності розвитку глобальних економічних зв'язків. Аналізується роль міжнародної економіки у функціонуванні сучасного світового господарства та її вплив на національні економічні системи.

Тема 3. Міжнародна економічна діяльність

У темі розкривається зміст та основні форми міжнародної економічної діяльності держав, підприємств і міжнародних організацій. Розглядаються механізми реалізації зовнішньоекономічних зв'язків, основні напрями міжнародної співпраці, а також інструменти регулювання міжнародної економічної діяльності. Особлива увага приділяється ролі зовнішньоекономічної діяльності у розвитку національних економік.

Тема 4. Вплив сировинних ресурсів на міжнародну економічну Діяльність

У темі досліджується роль природних і сировинних ресурсів у формуванні міжнародних економічних відносин. Аналізується вплив ресурсної забезпеченості країн на їх міжнародну спеціалізацію, структуру експорту та участь у світовій торгівлі. Розглядаються сучасні тенденції розвитку світових ринків сировини та

проблеми ефективного використання ресурсного потенціалу в умовах глобальної економіки.

Тема 5. Міжнародна торгівля

Тема присвячена аналізу сутності, форм та значення міжнародної торгівлі у системі світогосподарських зв'язків. Розглядаються основні етапи розвитку теорій міжнародної торгівлі, а також сучасні тенденції та особливості функціонування світових торговельних відносин. Значна увага приділяється механізмам державного регулювання зовнішньої торгівлі та ролі міжнародних торговельних організацій.

Тема 6. Світовий ринок товарів та послуг

У темі розглядається структура та механізми функціонування світового ринку товарів і послуг. Аналізуються особливості формування міжнародних цін, роль конкуренції, транснаціональних корпорацій і міжнародних економічних інституцій у розвитку глобальних ринків. Досліджуються сучасні тенденції розвитку світової торгівлі товарами та послугами.

Тема 7. Міжнародна міграція робочої сили

У темі розглядаються причини, форми та напрями міжнародної міграції робочої сили. Аналізуються масштаби сучасних міграційних процесів, їх економічні та соціальні наслідки для країн-донорів і країн-реципієнтів робочої сили. Особлива увага приділяється механізмам державного та міжнародного регулювання трудової міграції.

Тема 8. Міжнародна економічна інтеграція

Тема присвячена дослідженню сутності, форм та етапів розвитку міжнародної економічної інтеграції. Розглядаються основні інтеграційні об'єднання у світовій економіці, їх економічні передумови та наслідки для країн-учасниць. Аналізуються переваги, ризики та перспективи інтеграційних процесів у сучасному глобалізованому світі.

Тема 9. Інтеграційні процеси в Європейському Союзі

У темі досліджується становлення та розвиток інтеграційних процесів у межах Європейського Союзу. Розглядаються інституційна структура ЄС, основні напрями

економічної інтеграції, формування спільного ринку та економічної і валютної політики. Аналізується роль ЄС у сучасній світовій економіці та особливості взаємодії з іншими країнами.

Тема 10. Світова валютна система

У темі розглядається еволюція світової валютної системи від історичних валютних стандартів до сучасних механізмів валютного регулювання. Аналізуються принципи функціонування міжнародних валютних відносин, роль міжнародних фінансових організацій та особливості формування валютних курсів у глобальній економіці.

Тема 11. Міжнародні розрахунки і платіжний баланс

Тема присвячена дослідженню механізмів здійснення міжнародних розрахунків та структури платіжного балансу країни. Розглядаються основні форми міжнародних платежів, методи їх організації та роль банківської системи у забезпеченні зовнішньоекономічних операцій. Аналізується значення платіжного балансу як інструменту оцінювання економічного стану держави у світовій економіці.

Тема 12. Міжнародний кредит

У темі розкривається економічна сутність міжнародного кредиту, його основні форми та інструменти. Аналізуються механізми надання міжнародних кредитів, роль міжнародних фінансових організацій та банків у фінансуванні зовнішньоекономічної діяльності. Особлива увага приділяється значенню міжнародного кредитування для розвитку світової економіки та підтримки міжнародних економічних відносин.

Тема 13. Світовий освітньо - науковий простір

У темі розглядаються процеси формування та розвитку світового освітньо-наукового простору в умовах глобалізації. Аналізуються основні тенденції інтернаціоналізації освіти і науки, розвиток академічної мобільності студентів і науковців, міжнародне наукове співробітництво, а також діяльність міжнародних

освітніх і наукових організацій. Особлива увага приділяється інтеграції національних систем освіти у світову освітню систему, розвитку спільних освітніх програм, глобальних наукових мереж та ролі знань, інновацій і технологій у сучасному економічному розвитку.

Список рекомендованої літератури

1. Krugman P. R., Obstfeld M., Melitz M. J. *International Economics: Theory and Policy*. 12th ed. Boston : Pearson, 2022. 800 p.
2. Gopinath G., Helpman E., Rogoff K. (eds.). *Handbook of International Economics*. Vol. 6. Amsterdam : Elsevier, 2022. 512 p.
3. Герасимчук В. Г., Войтко С. В., Серебренніков Б. С., Сакалош Т. В. *Міжнародна економіка : підручник*. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 533 с.
4. Гуткевич С. О., Корінько М. Д., Сафонов Ю. М. *Міжнародна економіка : підручник*. 3-тє вид., переробл. і допов. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 428 с.
5. Тютюнникова С. В. *Міжнародна економіка : навчальний посібник* / за ред. В. П. Решетила, О. В. Бервено. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. 320 с.
6. *Міжнародна економіка: навчальнопрактичний посібник* / В. О. Козуб, М. В. Горобинська, Ю. Б. Доброскок та ін. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 308 с.
7. *Міжнародна економіка: підруч.* / С.О. Гуткевич, М.Д.Корінько, Ю.М.Сафонов. 3-є вид., перероблене та доповнене. Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с.
8. *Міжнародні економічні відносини : підручник* / за ред. А. І. Крисоватого, Р. Є. Зварича. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 662 с.
9. Сидоров О.А. *Світова економіка та міжнародні економічні відносини: підручник* / О.А. Сидоров, Н.О. Фісуненко, Т.В. Альошина; ред. П.А. Фісуненко. – Дніпро: Арт-Прес, 2023. – 400 с.

Інформаційні ресурси

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Зміни до програми «Доступні кредити 5-7-9%»: підтримка посівної кампанії та активація підприємництва [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zmini-do-programi-dostupni-krediti-5-7-9-pidtrimka-posivnoyi-kampaniyi-ta-aktivaciya-pidpriyemnictva28032022>
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: zakon.rada.gov.ua/go/436-15
4. Офіційний портал Міністерства цифрової трансформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://thedigital.gov.ua/>
5. Офіційний портал Міністерства соціальної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/>
6. Офіційний портал Міністерства економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
8. Офіційний портал Національний банк України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://www.bank.gov.ua>
9. Офіційний портал Світовий банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://www.worldbank.org>.
10. Офіційний портал Міжнародний Валютний Фонд [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: www.imf.org
11. Офіційний портал Міжнародний Валютний Фонд [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: www.imf.org
12. Офіційний портал Конференція ООН з торгівлі та розвитку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: www.unctad.org
13. Офіційний портал Світова організація торгівлі [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: www.wto.org
14. Офіційний портал Міжнародний банк з реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: www.worldbank.org

15. Офіційний портал Міжнародна фінансова корпорація [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: www.ifc.org

16. Офіційний портал Багатостороння агенція з гарантій інвестицій [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: www.miga.org

17. Офіційний портал Міжнародна організація праці [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: www.ilo.org

18. Офіційний портал ООН [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: www.un.org

КРИТЕРІЇ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ВСТУПНИКА

Оцінювання знань вступників фахового вступного випробування здійснюється за шкалою від 100 до 200 балів. Прохідний бал становить – 100. Блок А складається з одновибіркових тестових завдань з дисциплін «Мікроекономіка» і «Макроекономіка», «Економіка підприємства», «Міжнародна економіка». Блок Б включає тестові завдання з дисципліни «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Економіка підприємства». Блок В – задачі з кожної дисципліни, які винесені на фахове вступне випробування.

Рівень знань	Кількість вірних відповідей	Рейтингові бали
<p>Блок А «Дисципліни загальнотеоретичної підготовки» - одновибіркові тести (3 бали за 1 вірну відповідь, мах=60 балів)</p>	1.	3
	2.	6
	3.	9
	4.	12
	5.	15
	6.	18
	7.	21
	8.	24
	9.	27
	10.	30
	11.	33
	12.	36
	13.	39
	14.	42
	15.	45
	16.	48
	17.	51
	18.	54
	19.	57
	20.	60
<p>Блок Б «Дисципліни циклу фахової підготовки» - тести і завдання на відповідність (5 балів за 1 вірну відповідь, мах=100 балів)</p>	21.	65
	22.	70
	23.	75
	24.	80
	25.	85
	26.	90
	27.	95
	28.	100
	29.	105
	30.	110
	31.	115
	32.	120
	33.	125
	34.	130
	35.	135

	36.	140
	37.	145
	38.	150
	39.	155
	40.	160
Блок В «Дисципліни циклу загальнотеоретичної і фахової підготовки» - задачі (8 балів за 1 вірну відповідь, мах=40 балів)	41.	168
	42.	176
	43.	184
	44.	192
	45.	200